KAZIMIERZ ŁYDKA

Osady mezozoiczne na wschodnim przedgórzu Sudetów

TREŚĆ: Uwagi wstępne — Opis odsłonięcia pod Nową Cerekwią, pow. Głubczyce — Wnioski

UWAGI WSTĘPNE

Na wzgórzu położonym około 1,5 km na południe od miejscowości Nowa Cerekwia, pow. Głubczyce (fig. 1), stwierdziłem w lipcu bieżącego roku występowanie skał mezozoicznych. W spągu eksploatowanych tu bazaltów odsłonięto około dwumetrowej miąższości profil osadów mezozoicznych wykształconych jako szare iły margliste. Iły te zawierają dość

Fig. 1

Południowo-wschodni zasięg jury w Polsce. Gwiazdką oznaczone jest miejsce pobrania próbek

liczną makrofaunę, między innymi również *amonitową*. Stan zachowania kilku znalezionych amonitów, drobnych i o zresorbowanych skorupkach, jest tak zły, że nie nadają się one do ścisłego oznaczenia, nawet rodzajowego. Co się tyczy mikrofauny, to w próbce pobranej 1,5 m od spągu bazaltu prof. dr W. Pożaryski i mgr W. Bielecka oznaczyli następujący zespół otwornic:

Rodzaj:	zasięg stratygraficzny:
1) *Arenobulimina* sp.	kreda-eocen
2) *Ataxophragmium* sp.	kreda
3) *Egerellina* sp.	kreda górna
4) *Marsonella* sp.	kreda-eocen
5) *Textularia* sp.	dewon?-karbon-dziś

Na podstawie tej mikrofauny wiek znalezionych osadów z dużym prawdopodobieństwem można określić jako *kredowy*.

OPIS ODSŁONIĘCIA POD NOWĄ CEREKWIĄ

W wykopie kamieniołomu na północnej ścianie występuje, poczynając od stropu, gruba warstwa lessu, miejscami dochodząca do około 2 m miąższości, pod lessem zaś — skała o typie bazaltu. Jest to bazalt barwy ciemnoszarej, prawie czarnej, o strukturze porfirowej. Wśród prakryształów w bazalcie dominuje idiomorficzny oliwin. Augit o kącie $Z/\gamma = 52^0$ jest tam znacznie rzadszy; występuje głównie w postaci mikrolitów tła skalnego obok idiomorficznego magnetytu, szkliwa oraz analcymu. Miejscami wśród tła skalnego pojawia się kalcyt. W obrębie kamieniołomu widoczne są miejscami cztery poziomy skały bazaltowej o oddzielności słupowej. Spągowe partie bazaltu o miąższości 2-3 m mają oddzielność bryłowo-kulistą.

W północno-wschodniej części kamieniołomu odbudowa dotarła do podłoża odsłaniając spągowe partie bazaltu i jego kontakt z podłożem. Na tym kontakcie występuje cienka warstwa skały zmienionej kontaktowo, o daleko posuniętym stopniu zwietrzenia. W jej obrębie występują zmienione termicznie iły w okrągławych bryłkach o przeciętnej średnicy 6 cm. Wśród bryłek tego rodzaju znaleziono jedną, pochodzącą prawdopodobnie z kontaktu kredy z karbonem, utworzoną z szarogłazu typu karbońskiego i łupku ilastego z fauną.

Niżej leżące skały zdradzają również oznaki metamorfozy kontaktowej. Skały te wykształcone są w postaci łupków ilastych „rysikowych", barwy siwej, o oddzielności słupkowej lub tabliczkowatej, z niewielką zawartością białej miki. Słupki lub tabliczki ułożone są prostopadle do powierzchni kontaktu z bazaltem. Miąższość tych łupków wynosi około

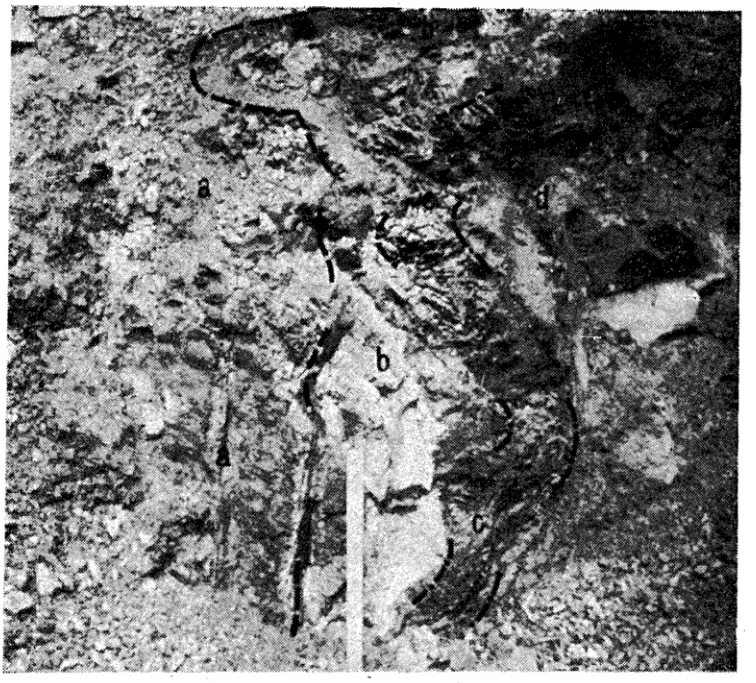

Pierwszy fragment odsłonięcia w Nowej Cerekwi

Legenda: a bazalt, *b* skała kontaktowa zmieniona, *c* łupki rysikowe, *d* iły ciemnoszare, *f* iły margliste — — — — — spąg bazaltu, —·—·—·— granice wydzieleń litologicznych

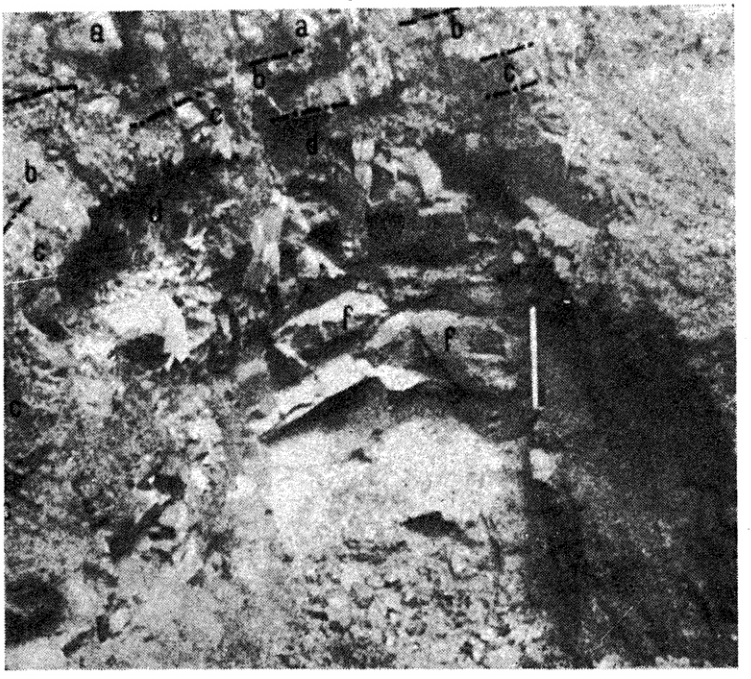

Drugi fragment odsłonięcia w Nowej Cerekwi

Legenda — jak w pl. I

20 cm. Poniżej łupków rysíkowych występują nieuwarstwione iły barwy ciemnoszarej, o słabo zaznaczającej się oddzielności łupkowej; miąższość tych iłów dochodzi do 40 cm. Ku dołowi przechodzą one stopniowo w siwe iły margliste bez śladów warstwowania, zawierające niewielką ilość glaukonitu. Całkowita miąższość opisanego profilu nie przekracza dwóch metrów.

W odległości około 25 m na południe od wyżej opisanego odsłonięcia na nieco wyższym poziomie zostały również odsłonięte w spągu bazaltu białawe, drobnoziarniste piaski kwarcowo-ilaste, bezwęglanowe, o nieustalonej miąższości. Stosunek ich do iłów z fauną kredową jest niejasny.

WNIOSKI

Opisane wyżej odsłonięcie skał kredowych zmienia dotychczasowe poglądy na rozprzestrzenienie kredy. Komunikat niniejszy podaje pierwszą fragmentaryczną wiadomość o występowaniu na przedpolu Sudetów osadów kredowych w facji ilastej. Konieczne jest podjęcie dalszych prac nad tym odsłonięciem, a mianowicie: pogłębienie i systematyczne zbadanie opisanego powyżej profilu oraz zebranie obfitszej fauny amonitowej w celu dokładnego ustalenia wieku osadów. Badania te winny także objąć określenie stosunku drobnoziarnistych piasków ilastych do iłów z fauną. Przeprowadzenie szczegółowych prac kartograficznych w tym regionie mogłoby nadto doprowadzić do ujawnienia dalszych miejsc występowania osadów kredy.

Prof. dr. S. Z. Różyckiemu i doc. dr. H. Makowskiemu dziękuję za cenne uwagi o faunie amonitowej, a prof. dr. W. Pożaryskiemu i mgr. W. Bieleckiej — za oznaczenie mikrofauny.

Zakład Petrografii Skał Osadowych
Uniwersytetu Warszawskiego
Warszawa, we wrześniu 1955 r.

20 cm. Poniżej łupków rysikowych występują nieuwarstwione iły barwy ciemnoszarej, o słabo zaznaczającej się oddzielności łupkowej; miąższość tych iłów dochodzi do 40 cm. Ku dołowi przechodzą one stopniowo w siwe iły margliste bez śladów warstwowania, zawierające niewielką ilość glaukonitu. Całkowita miąższość opisanego profilu nie przekracza dwóch metrów.

W odległości około 25 m na południe od wyżej opisanego odsłonięcia na nieco wyższym poziomie zostały również odsłonięte w spągu bazaltu białawe, drobnoziarniste piaski kwarcowo-ilaste, bezwęglanowe, o nieustalonej miąższości. Stosunek ich do iłów z fauną kredową jest niejasny.

WNIOSKI

Opisane wyżej odsłonięcie skał kredowych zmienia dotychczasowe poglądy na rozprzestrzenienie kredy. Komunikat niniejszy podaje pierwszą fragmentaryczną wiadomość o występowaniu na przedpolu Sudetów osadów kredowych w facji ilastej. Konieczne jest podjęcie dalszych prac nad tym odsłonięciem, a mianowicie: pogłębienie i systematyczne zbadanie opisanego powyżej profilu oraz zebranie obfitszej fauny amonitowej w celu dokładnego ustalenia wieku osadów. Badania te winny także obejąć określenie stosunku drobnoziarnistych piasków ilastych do iłów z fauną. Przeprowadzenie szczegółowych prac kartograficznych w tym regionie mogłoby nadto doprowadzić do ujawnienia dalszych miejsc występowania osadów kredy.

Prof. dr. S. Z. Różyckiemu i doc. dr. H. Makowskiemu dziękuję za cenne uwagi o faunie amonitowej, a prof. dr. W. Pożaryskiemu i mgr. W. Bieleckiej — za oznaczenie mikrofauny.

Zakład Petrografii Skał Osadowych
Uniwersytetu Warszawskiego
Warszawa, we wrześniu 1955 r.

K. ŁYDKA

НАЛИЧИЕ МЕЗОЗОЙСКИХ ОСАДКОВ НА ВОСТОЧНОМ ПРЕДГОРЬИ СУДЕТОВ

(Резюме)

Автор констатировал наличие пород мезозойского возраста на возвышенности расположенной около 1,5 км. на юг от местности Нова Цереквя (Альтштет) глубчицкого уезда. У подошвы эксплоатированных базальтовых пластов обнажен профиль мезозойских осадков мощностью около 2 м. На контакте базальта и ниже залегающих мезозойских осадков выступает тонкий пласт контактово-преобразованной породы, в пределах распространения которой находятся преобразованные под влиянием термических процессов округленные комки илов в среднем 6 см. в диаметре. Один из этих комков образованный вероятно на контакте мезозоя и карбона, состоит из граувакки карбонского типа и глинистого сланца с фауной. На ниже залегающих породах наблюдаются признаки контактового метаморфизма. Породы эти образованы из глинистых сланцев серого цвета со столбчатой или плитообразной отдельностью и с небольшой примесью белой слюды. Расположение столбиков или плиток перпендикулярно к поверхности соприкоснювения с базальтом. Мощность этих сланцев — около 23 см. Ниже их выступают темно-серые неслоистые глины со слабо обозначенной сланцевой отдельностью, мощностью около 40 см. Книзу глины переходят в серые мергелистые глины с небольшой примесью главконита; в них нет следов слоистости. В общем обнаруженный профиль превышает 2 м.

На основании найденной микрофауны: *Arenobulimina* sp., *Ataxophragmium* sp., *Egerellina* sp., *Marsonella* sp. и *Textularia* sp. возраст описанных глин можно по всей вероятности считать меловым.

K. ŁYDKA

MESOZOIC DEPOSITS IN THE EASTERN SUDETEN FORELAND (POLAND)

(Summary)

Rocks of Mesozoic age are reported by the author to occur abt. 1.5 km. south of Nowa Cerekwia (Altstett) in the district of Głubczyce (Lower Silesia). A profile of Mesozoic deposits, about 2 m. thick, has been exposed there at the bottom of a basalt quarry. A thin bed of contact-metamorphic rock overlies the contact of basalt with the underlying Mesozoic deposits. Subcircular concretions of loam altered through thermic metamorphism, averaging 6 cm. in diameter, occur within this bed. One of the concretions, probably owing its origin to the contact of the Mesozoic with the Carboniferous, has been found to consist of Carboniferous greywacke with argillaceous fossiliferous shale. The underlying rocks also display contact metamorphism. They have developed as smoky grey argillaceous shale with rod-like or slaty cleavage and a low mica content. The rods and plates are arranged perpendicularly to the contact surface with basalt. The thickness of these shales is about 20 cm. Underlying them are non-bedded dark grey loams with poorly distinct slaty cleavage, attaining a thickness of up to 40 cm. Downwards they grade into grey marly non-bedded clays, carrying small amounts of glauconite. The full thickness of the exposed profile does not exceed 2 m. The age of the clays here described may with great probability be referred to the Cretaceous on ground of the yielded fossil microfauna assigned to *Arenobulimina* sp., *Ataxophragmium* sp., *Egerellina* sp., *Marsonella* sp. and *Textularia* sp.

Laboratory of Sedimentary Rocks
University of Warsaw
Warsaw, September 1955

DESCRIPTION OF FIGURES IN THE POLISH TEXT

Fig. 1 (p. 37)

South-easterly range of the Jurassic of Poland after data accessible up-to-date *a* basalt, — — — — basalt bottom, *b* contact-metamorphic rock, *c* slaty shales, *d* dark grey loams, *f* smoky grey marly loams

PL. I

Nowa Cerekwia outcrop

1 — Part one of the outcrop
2 — Part two of same

Legend as in fig. 1